Ympäristöministeriö NEUVOSTORAPORTTI YM2020-00109

HAKA Klobut Liisi 30.06.2020

Asia
EU:n ympäristöministereiden epävirallinen videokokous 23.6.2020

Kokous
23.06.2020

Ympäristöministereiden ensimmäinen epävirallinen videokokous pidettiin 23.6.2020. Kokous johdettiin Zagrebista. Kokouksessa keskusteltiin puheenjohtajavaltion tausta-asiakirjan pohjalta ympäristö- ja ilmastopolitiikkojen edellytyksistä ja panoksesta COVID 19 –pandemiasta elpymisessä. Ministereiltä toivottiin näkemyksiä elvytystoimista vihreän siirtymän edistämiseksi ja miten vihreän kehityksen ohjelmat aloitteet, kuten kiertotalouden toimintasuunnitelma ja biodiversiteettistrategia voivat parhaiten vaikuttaa koronakriisistä elpymiseen ja auttaa rakentamaan kestävämpää Eurooppa. Lisäksi keskusteltiin siitä, miten elpymissuunnitelman toimeenpano voi varmistaa vakaan ja eteenpäin katsovan investointiympäristön, joka tuottaa vihreää kasvua ja työpaikkoja siten, että EU pysyy polulla kohti 2050 ilmastoneutraaliutta.

Keskustelussa ministerit katsoivat, että EU:n elpymissuunnitelma, jonka keskiössä on vihreän kehityksen ohjelma (Green Deal), voi auttaa EU:n taloutta koronapandemiasta selviytymisessä ja samalla edistää Euroopan kestävyyttä ja ilmastotoimia kohti vihreämpää, kilpailukykyisempää ja oikeudenmukaisempaa Eurooppaa. Ministerit korostivat, että EU:n ilmasto- ja ympäristötavoitteiden tulee ohjata elpymistoimia.

Puheenjohtajana toiminut Kroatian ympäristöministeri totesi aloituspuheenvuorossaan, että nyt kun olemme pandemian toipumisvaiheessa, tulee ryhtyä elvytysmistoimiin. Hän viittasi maaliskuun Eurooppa-neuvoston lausumaan, jonka johdosta komissio antoi toukokuun lopulla ehdotuksen elvytyspaketista. Puheenjohtaja totesi, että samaan aikaan kriisistä elpyminen antaa mahdollisuuden muutokseen ja vihreän agendan edistämiseen kohti kestävämpää, kilpailukykyisempää ja oikeudenmukaisempaa Eurooppaa.

Vihreän kehityksen ohjelma eli EU:n uusi kasvustrategia on elpymisen perusta myös komission elvytyspaketissa. Ympäristö- ja ilmastoalalla komissio on jo tänä vuonna antanut vihreän kehityksen ohjelmaan kuuluvia aloitteita: Ehdotus eurooppalaisesta ilmastolaista, ehdotus kiertotalouden toimintasuunnitelmasta ja ehdotus EU:n biodiversiteettistrategiasta.

Ilmastolailla on mahdollisuus luoda vihreää kasvua ja työpaikkoja pitkällä aikavälillä ja on siten linjassa EU:n elpymissuunnitelman kanssa luoda kestävää, resilienttiä ja oikeudenmukaista Eurooppaa. Kiertotalouden uuden toimintasuunnitelman tavoitteena on uudistaa EU:n teollisuutta vihreään ja kestävään tulevaisuuteen, vahvistaa resurssitehokkuutta ja pitkän ajan kilpailukykyä suojellen ympäristöä. Koronakriisi on vahvistanut toimintasuunnitelman tarkoitusta muuttaa kulutus- ja

tuotantotapoja ja vähentää EU:n riippuvuutta primaariraaka-aineiden tuonnista. EU:n tulee vahvistaa toimia, jotta kiertotalouteen siirryttäisiin globaalisti, mikä myös lisää eurooppalaisia liiketoimintamahdollisuuksia.

Ehdotus EU:n biodiversiteettistrategiaksi 2030 annettiin keskellä koronakriisiä toukokuussa. Se on EU:n elpymissuunnitelman keskeinen elementti. Pandemia on tuonut esiin yhteydet ihmisten ja ekosysteemien terveyden välillä sekä tartuntatautien leviämisen ja luonnon tuhoutumisen välillä. Euroopan biodiversiteetin ja ekosysteemien hyvinvoinnin suojeleminen ja ennallistaminen on avainasemassa EU:n talouden ja yhteiskunnan resilienssin edistämisessä sekä pandemioiden ehkäisemisessä.

Komission varapuheenjohtaja Frans Timmermans totesi aloituspuheenvuorossaan, että COVID 19 –pandemian edessä olemme kohdanneet suurimman haasteen sitten toisen maailmansodan. Elvytysvaiheessa meidän tulee toimia nopeasti, mutta suhteellisuudentaju tule säilyttää. Meidän tulee huolehtia tasapuolisista toimintaedellytyksistä kaikilla aloilla ja olla solidaarisia. Olemme keskellä teollista vallankumousta ja EU:ssa ollaan laskemassa liikkeelle valtavia rahamääriä niin tukien kuin lainojenkin muodossa. Tämän kaiken tuloksena meidän tulee saada myös ympäristö parempaan kuntoon.

Komission elvytysaloitteen (uuden sukupolven EU) keskiössä on monia aloitteita, joilla voidaan parantaa ympäristön tilaa ja monilla niistä voidaan saada tuloksia myös nopealla aikataululla, kuten kiertotaloudessa, rakennusten kunnostusaloitteella, kestävän energian siirtymällä. EU:n toimilla on tarkoitus tukea kansallisia elvytystoimia. Timmermans piti ehdottoman tärkeänä, että do no harm –periaate ohjaa elvytystoimien rahankäyttöä eli elvytystoimilla ei tulisi tukea toimia, jotka haittaisivat ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista. Lisäksi Timmermans kiitti siitä, että ilmastolain käsittelyssä on edetty ja piti tärkeänä, että neuvoston yleisnäkemys saavutettaisiin jo lokakuun ympäristöneuvostossa. Nopea sopiminen ilmastolaista tuo varmuutta investointiympäristöön.

Ympäristökomissaari Virginijus Sinkevicius nosti esiin kiertotalouden toimintasuunnitelman ja biodiversiteettistrategian merkityksen vihreälle elvytykselle. Kiertotaloudessa meidän täytyy paneutua erityisesti tuotepolitiikkaan, luoda kestäviä tuotteita, uusia toimintamalleja ja tämän myötä uusia vihreitä työpaikkoja. Biodiversiteettistrategian toimien myötä meillä on mahdollisuus parantaa elämänlaatuamme ja ennallistaa elinympäristöjämme.

Suomi käytti jäsenmaista ensimmäisenä puheenvuoron ja nosti esiin seuraavia näkökulmia. Suomi totesi, että akuutin kriisin jälkeen elpymistoimissa tulee katsoa vahvasti tulevaisuuteen samalla kun jatkamme työtä ilmasto- ja ekologisen kriisin ratkaisemiseksi ja elvytykseen varatut rahat tulee käyttää siten, että mahdollisimman montaa käsillä olevaa kriisiä voidaan hoitaa samalla kertaa. Suomi antoi vahvan tukensa sille, että EU:n vihreän kehityksen ohjelma on komission elpymissuunnitelman keskiössä ja totesi, että se ohjaa myös Suomen omia elpymistoimia. Suomi mainitsi kehittäneensä kansalliset kestävän elvytyksen kriteerit ja kriteeristön englanninkielinen versio jaettiin kokouksen jälkeen jäsenmaille. Suomi totesi, että do no harm –periaatetta tulee käyttää elpymistoimien toteuttamisessa.

Suomi kiinnitti huomiota myös luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ja COVID 19 –pandemian väliseen yhteyteen ja siihen, kuinka myös jatkossa tulee panostaa myös kansainväliseen yhteistyöhön vaikuttaaksemme vastaavien eläinperäisten tautien kehittymisen juurisyihin. Lisäksi Suomi piti tärkeänä, että hiljattain annetussa EU:n biodiversiteettistrategiassa korostetaan luonnon monimuotoisuusnäkökulman valtavirtaistamista muiden ja erityisesti maataloussektorin toimiin. Kiertotalouden uuden toimintasuunnitelman osalta Suomi painotti erityisesti kestävän ja turvallisen tuotepolitiikan kehittämistyötä.

Ilmastonmuutoksen osalta Suomi totesi, että EU:n tulee sopia vuoden 2030 päästövähennystavoitteensa nostamisesta mahdollisimman pian tänä vuonna ja tavoite tulisi nostaa vähintään 55 % verrattuna vuoden 1990 tasoon. Lisäksi Suomi antoi tukensa sille, että EU:n ilmastolaista saavutettaisiin sopu tänä syksynä. Sekä pitkän aikavälin tavoite, että ilmastolaki lisäävät tarvittavaa ennakoitavuutta alan toimijoille.

Myös muut ministerit katsoivat puheenvuoroissaan, että EU:n elpymissuunnitelma, jonka keskiössä on vihreän kehityksen ohjelma (Green Deal), voi auttaa EU:n taloutta koronapandemiasta selviytymisessä ja samalla edistää Euroopan kestävyyttä ja ilmastotoimia kohti vihreämpää, kilpailukykyisempää ja oikeudenmukaisempaa Eurooppaa.

Ministerit korostivat, että EU:n ilmasto- ja ympäristötavoitteiden tulee ohjata elpymistoimia. Useat ministerit painottivat, että julkisissa investoinneissa tulee noudattaa do no harm –periaatetta. Lisäksi laajasti korostettiin sitä, että vihreän kehityksen ohjelman kunnianhimon taso tulee säilyttää ilmastoneutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi. Jotkut maat tosin korostivat myös varovaisempaa lähestymistapaa painottaen joustavuutta ja sitä, että kansalliset olosuhteet, ml. sosio-ekonomiset näkökulmat, tulee ottaa huomioon. Tässä yhteydessä ministerit painottivat kuitenkin, että elvytystoimissa tulisi laittaa etusija sellaisille investoinneille, jotka luovat työpaikkoja ja innovaatioita ja vahvistavat talouksiemme kilpailukykyä, vähentävät haitallisia ympäristö- ja ilmastovaikutuksia. Jotkut ministerit korostivat kattavien vaikutusarviointien merkitystä uusia aloitteitta annettaessa. Ministerit pitivät eurooppalaista ilmastolakia, kiertotalouden toimintasuunnitelmaa ja biodiversiteettistrategiaa keskeisinä vihreän kehityksen aloitteina, joilla voidaan antaa vauhtia elvytystoimille ja tuoda ennakoitavuutta liiketoiminnalle.

Kiertotalouden toimintasuunnitelmaan sisältyvillä toimilla katsottiin voivan tukea paikallistalouksia ja vähentää EU:n riippuvuutta monista raaka-aineista sekä lisätä omavaraisuutta. Erityisesti ministerit korostivat kierrätyksen infrastruktuurin kehittämisen tarvetta, kestävää tuotepolitiikkaa ja hyvin toimivia uusioraaka-aineiden markkinoita. Kestävien tuotteiden tulisi olla normi EU:n markkinoilla. Myös tekstiilien kierrätyksen tehostaminen nostettiin esiin. Lisäksi useat ministerit nostivat tarpeen kiirehtiä turvallisia materiaalikiertoja ja muistuttivat tulevan EU:n kemikaalistrategian merkityksestä tässä yhteydessä. Muutama maa nosti esiin kuitenkin myös varovaisuuden ryhtyä kiertotaloudessa uusiin lainsäändäntötoimiin kun viimeisimmät lainsäädännön tarkistukset mm. jätepuolella on tehty vasta pari vuotta sitten.

Digitaalisten ratkaisujen suuri potentiaali COVID 19 –pandemian elpymis- ja jälleenrakennusvaiheessa nostettiin esiin muutamissa puheenvuoroissa. Viimeiset kuukaudet ovat pakottaneet meidät ottamaan suuria harppauksia tällä alueella ja nyt olisi oiva tilaisuus tiivistää yhteistyötä alan yritysten kanssa.

Ministerit ilmaisivat tyytyväisyytensä, että EU:n biodiversiteettistrategia on annettu ja korostivat, että luonnon monimuotoisuuden suojelu ja ennallistaminen sekä hyvin toimivat ekosysteemit ovat niin ikään oleellisia EU:n elpymiselle ja näiden merkitys vastaavien pandemioiden estämisessä tulevaisuudessa tulee tunnistaa ja ottaa huomioon. Pandemian tärkeä oppi on, että se on luonnon ja terveyden kriisi. Ministerit nostivat esiin myös, että terveet ja vastustuskykyiset ekosysteemit voivat auttaa ilmaston muutoksen hillitsemisessä ja sopeutumistoimissa. Luonnon monimuotoisuuskysymykset tulisi valtavirtaistaa muiden sektoreiden toimiin ja erityisesti maataloussektorille. Myös yhteys ruokahuoltoon ja –ruokaturvallisuuteen nostettiin esiin. Muutama maa nosti esiin tulevan metsästrategian keskeisen merkityksen muiden strategioiden rinnalla. Lisäksi muutama maa korosti, että EU:n luonnonsuojelulainsäädännön ja kansainvälisten luonnonsuojelusopimusten toimeenpanoa tulee tehostaa.

EU:n ilmastolain osalta oltiin laajasti yhtä mieltä, että lailla tuodaan ennakoitavuutta toimijoille ja investoinneille. Osa maista ilmaisi tyytyväisyytensä siihen, että lain käsittelyssä aiotaan edetä nopeasti. Suhtautumisessa EU:n päästövähennystavoitteen 2030 nostoon maiden välillä esiintyi totuttua hajontaa, ns. kunnianhimoisten maiden katsoessa, että tavoitteen tulisi olla 55% tai vähintään 55%. Hajontaa esiintyi myös siinä, koskeeko tavoite EU:n 2050 ilmastoneutraaliustavoitteesta EU:ta kokonaisuutena vai tulisiko myös jokaisen maan päästä tähän. Muutama maa painotti sitä, että päätös EU:n päästövähennystavoitteen 2030 nostosta tulee tehdä Eurooppa-neuvostossa.

Jotkut maat nostivat esiin myös sen, että tulee varmistaa riittävä EU-rahoitus EU:n vihreän ohjelman toimeenpanemiseksi niin elpymispaketissa kuin tulevissa rahoituskehyksissäkin. Lisäksi ministerit korostivat EU:n jatkuvaa johtoroolia kansainvälisissä biodiversiteetti- ja ilmastoneuvotteluissa ja myös EU:n globaalia johtoroolia muutoksessa kohti kiertotaloutta.

Loppupuheenvuorossaan komissaari Sinkevicius korosti vielä, että EU voi johtaa pandemiasta toipumista omalla esimerkillään. Kiertotalous voi olla puskuri uusille talouden shokeille ja kestävä tuotepolitiikka on tässä keskeinen tekijä. Investoinnit luonnon monimuotoisuuden parantamiseen ovat investointeja tulevien sukupolvien elämään. Biodiversiteettistrategiassa esitetyt tavoitteet pohjautuvat vahvasti tutkimuksiin. Metsillä on keskeinen merkitys luonnon monimuotoisuuden ja ilmaston kannalta, samoin valtamerillä. Tarkastelemalla biodiversiteettiä, maataloutta ja kalastusta yhdessä, saamme aikaan merkittäviä tuloksia. Komissaari totesi lopuksi, että toivoo nopeaa sopua komission esittämästä elpymispaketista ja että myös kansallisissa elpymistoimissa tulee ottaa huomioon vihreä siirtymä.

Lopuksi Saksa esitteli heinäkuussa alkavan EU-puheenjohtajakautensa prioriteetteja ympäristö- ja ilmastoasioissa. Saksan tavoitteena on saada lokakuun ympäristöneuvostossa (23.10.) yleisnäkemys EU:n ilmastolaista ja saada syksyn aikana sovittua EU:n 2030 päästövähennystavoitteen nostosta. Lisäksi tavoitteena on neuvoston päätelmät EU:n biodiversiteettistrategiasta ja kiertotalouden toimintasuunnitelmasta. Saksa pyrkii järjestämään fyysisen ympäristö- ja ilmastoministereiden epävirallisen kokouksen 30.9.-1.10., joka alun perin piti järjestää jo heinäkuussa. Joulukuun ympäristöneuvoston kokous on 17.12.

Suomen edustajat

Ministeri Krista Mikkonen, VSI Terhi Lehtonen, eav Riikka Yliluoma, kansainvälisten asiain neuvos Liisi Klobut YM ja Mertens-edustaja Leo Svahnbäck, erityisasiantuntijat Katarina Dahlman ja Laura Aho EUE

Asiakirjat

Puheenjohtajamaan tausta-asiakirja WK 6103/2020

Liitteet

Viite

Asiasanat	biodiversiteetti, elpymisrahasto, ilmastonmuutos, kestävä kehitys, kiertotalous, kilpailukyky, koronavirukset, ympäristö, ympäristöneuvosto, ympäristönsuojelu, luonnonsuojelu
Hoitaa	**STM, TEM, UM, VNK, YM**
Tiedoksi	EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, VM, VTV